

TAMADDUN NURI

Илмий, ижтимоий-фалсафий,
маданий-маърифий,
адабий-бадий журнал
Икки ойда бир марта чиқади

МУАССИС:

Қорақалпоғистон Республикаси
Беруний тумани ҳокимлиги

ҲАМКОРЛАРИМИЗ:

ЎзРФА Қорақалпоғистон бўлими
Хоразм Маъmun академияси

ЖАМОАТЧИЛИК КЕНГАШИ:

Сирожддин САЙИД
Муҳаммад АЛИ
Кенгесбой КАРИМОВ
Иқбол МИРЗО
Гулистон МАТЁҚУБОВА
Қурбон ШОНИЁЗОВ
Ўрозбой АБДУРАҲМОНОВ
Муротбой ЖУМАНОВ

БОШ МУҲАРРИР:

Мунаввара ҚУРБОНБОЕВА

БЎЛИМ МУҲАРРИРИ:

Анвар АЛЛАМБЕРГЕНОВ

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

Акмал САИДОВ
Нафмет АИМБЕТОВ
Қаҳрамон ҚУРОНБОЕВ
Шорустам ШОМУСАРОВ
Каримбой ҚУРОМБОЕВ
Зарифбой ДЎСИМОВ
Олмос УЛВИЙ
Ваҳоб РАҲМОНОВ
Бахтиёр КАРИМОВ
Алима БЕРДИМУРОДОВА
Марат НИЁЗИМБЕТОВ
Алмагул БАЙРИЕВА
Яхшибека АБДУЛЛАЕВА
Машариб АБДУЛЛАЕВ
Ўктам МАВЛОНОВ
Муҳаммадшариф ХУЖАНИЁЗОВ
Қозоқбой ЙЎЛДОШЕВ
Сафо МАТЖОНОВ
Мэлс ҚОБУЛОВ
Усербой АЛЕУВ
Бозорбой ОРАЗАЛИЕВ

Рассом: Алибек АБДУРАҲМОНОВ

Саҳифаловчи-безовчи:

Ғиёсиддин ЎНАРОВ

Техник муҳаррир:

Улуғбек САИДОВ

Ушбу сон "Тамаддун нури" журнали
таҳририятнинг компьютерида
саҳифаланди.

Журнал ОАК эътироф этган
нашрларнинг 07.00.00 "Тарих",
09.00.00 "Фалсафа", 10.00.00
"Филология" ихтисослиги бўйича
рўйхатига киритилган.

MUNDARIJA

JAMIYAT

Mahamadjon ISROILOV. Fuqarolik jamiyati rivojlanishida ta'limdagi islohotlarning ob'ektiv zaruriyati..... 2

FALSAFA

Zamiraxon ISAQOVA. Vaqtning falsafiy-irfoniy tahlili..... 5

TARIX

Sherali ALLABERGANOV. Ikkinchi jahon urushi yillarida xorazm viloyati sanoatining rivojlanishi..... 9

Arifslanbay GULIMBETOV. Xo'jayli shahrida savdo va tadbirkorlikning rivojlanishi..... 12

Nafisa HAYOTOVA. Buxoroda demografik jarayonlar: tarix va hozirgi zamon..... 16

Abduvali YO'LDOSHEV. XX asming 20-yillarida germaniyada o'qigan xorazmlik yoshlarning ta'lim faoliyatidan..... 20

Gulmira ACHILOVA. O'troq madaniyatning ko'chmanchilik an'alaridan ustunlikka erishishi:
mo'g'ullarning movarounnahrda o'troqlashuvi misolida..... 24

Dilnoza JAMOLOVA. Misrdagi taraqqiyparvarlik harakatlarining buxorodagi ijtimoiy-siyosiy jarayonlarga ta'siri..... 27

FILOLOGIYA

Mo'tabarxon MADAIEVA. Zamonaviy misr hikoyachiligi..... 30

Mansurbek BABADJANOV. Mintaqaviy frazemalarda lingvokulturologik o'ziga xosliklarning aks etishi..... 35

Ziyada OJIKBAEVA. Tileubergen Jumamuratov asarlarida hayotiy pozitsiya tushunchasi..... 37

Huzami MAMEDOV TAGISOY. Seydin amirlan – исследователь, издатель, фольклорист и собиратель..... 40

Shahnoza GULYAMOVA. Shahlo HAMROEVA. Turkiy tili korpus tuzishning nazariy va amaliy masalalari xususida... 43

TILSHUNOSLIK

Elizaveta ISKENDEROVA. Qoraqalpoq tilida qo'y chorvachiligiga bog'liq evfemizmlar..... 47

Xamza XAITOV. Hajviy-yumoristik asarlarda kulgi uyg'otishda makoronizmlarning o'rni va roli..... 51

PEDAGOG MINBARI

Umida ISMOILOVA. Maktab amaliyotchi psixologi va pedagogik jamoaning o'smir yoshdagi o'quvchilar bilan ishlashi... 54

Манзилимиз: Қорақалпоғистон Республикаси, Беруний тумани
"Халқлар дўстлиги" кўчаси, 11-уй. e-mail: qurbonboeva@inbox.ru
Тел.: (+99899) 504-84-84

Босишга 22.04.2021 йилда рухсат берилди.

Қоғоз бичими 60x84 ¼. Нашриёт ҳисоб табоғи 6,5. Индекс – 960

Журнал 2016 йил 28 сентябрда Ўзбекистон Республикаси Матбуот ва ахборот
агентлиги томонидан № 0843 рақами билан қайта рўйхатдан ўтган.

Журналдан кўчириб босилганда "Тамаддун нури"дан олинди деб изоҳланиши шарт. Матн

ҳамда рекламалардаги маълумотларнинг тўғрилиги учун муаллифлар масъулдир.

Таҳририятга келган қўлёзмалар тақриз қилинмайди ва муаллифга қайтарилмайди.

"SILVER STAR PRINT" МЧЖ босмаҳонасида чоп этилди. Буюртма № 15.

Адади 1200 дон. Тошкент шаҳри, Учтепа тумани, 22-мавзе, 17-уй.

ISSN 2181-8258

VAQTNING FALSAFIY-IRFONiy TAHLILI

Annotatsiya: Maqolada borliqda sodir bo'ladigan hodisa va jarayonlarning ketma-ket ro'y berishi va davomiyligini ifodalaydigan vaqt tushunchasining tabiati, vaqtning makon va zamondagi o'rni, vaqtning inson ongi, tafakkuri va ruhiyatiga ta'siri, shuningdek, vaqtning mohiyati Qur'on, hadis va tasavvuf ilmiga doir adabiyotlar asosida tadqiq etilib, falsafiy-irfoniy tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: borliq, Qur'on, vaqt, nisbiylik nazariyasi, o'tkinchilik, abadiylik, orif, makon, zamon, o'tmish, kelajak, bugun, fursat, lahza, g'aflat, ogohlik.

Аннотация: В статье исследуется природа понятия времени, место времени в пространстве и времени, влияние времени на разум, мышление и психику человека, а также сделана философско-эпистемологический анализ сущность времени на основе Корана, хадисы и литературы по суфизму.

Ключевые слова: бытие, Коран, время, теория относительности, быстротечность, вечность, ариф, пространство, время, прошлое, будущее, сегодня, возможность, момент, незнание, осознание.

Annotation: This article examines the nature of the concept of time, the place of time in space and time, the influence of time on the mind, thinking and psyche of a person, as well as a philosophical and epistemological analysis of the essence of time based on the Koran, hadith and literature on Sufism.

Key words: being, the Koran, time, theory of relativity, transience, eternity, arif, space, time, past, future, today, opportunity, moment, ignorance, awareness.

Zamiraxon ISAQOVA,
Namangan Davlat
universiteti,
falsafa fanlari
nomzodi, dotsent

Kirish. Borliqda vaqt hodisasi har bir jarayon bilan bevosita bog'liqligi sababli fanlar doirasida turli aspektda zaruriy ingredient sifatida tadqiq etiladi. Vaqtning transendental atributidan uning materiyaning makon va harakati bilan aloqasi, moddiy sistemadagi uzunlik, assimetriya, qaytarilmaslik, nozikllilik, uzluqlilik (diskretlik) bilan uzluksizlik (permanent)ning birligi, bog'langanlik, strukturaviy munosabatlarga qaramlikni qayd etish o'rinliki, vaqt bir o'lchovli bo'lib, faqat bir tomonga, progressga, ya'ni ilgariga qarab boradi. Vaqtning uzluqliligi nisbiy bo'lib, uzluksizligi esa mutlaqdir.

XX asrda nisbiylik nazariyasi va kvant mexikasining fazo va vaqt haqidagi olamshumul g'oyasi asosida buyuk kashfiyotga yo'l ochildi, ya'ni uch o'lchamli fazo o'rniga to'rt o'lchamli fazo (to'rtinchi o'lcham – vaqt) kategoriyasi yetakchi mavqega ko'tarildi: “Bundan keyin fazo o'z-o'zicha va vaqt o'z-o'zicha yo'qlikka yuz tutib, endi faqat ularning nozik “birikuv” o'z mustaqilligini saqlab qolishi zarur” [1.4]. Nisbiylik nazariyasi fazo va vaqt orasidagi bog'liqlikni mustahkamladi. Olamning eng oddiy unsuri “voqea” bo'lib, u xuddi zum o'chib-yonadigan chiroqning oniy chaqnashiga o'xshash “xol-xol” hodisaga mos keladi [2.120., 133], ya'ni fazo vaqt olamdagi

barcha hodisalar to'plami bo'lib, bunda bir hodisaning ikkinchi hodisaga ta'sir etish nisbati alohida e'tiborga ega, voqea-hodisalar ketma-ketlikda ro'y beradi, vaqt oldinga qarab beto'xtov harakatlanadi. Fizika aniq ilmiy asos va dalillarga tayanib ish ko'radi. Bu tushunarli: "Vaqt uch o'lchamli fazo chegarasidan tashqari chiqadi. Inson his etadigan vaqt to'rtinchi o'lchamdir" [3.239].

Abadiylik, ya'ni beshinchi o'lcham borasida yangi fizika asoslarini yaratgan olimlarning barchasi botiniy ma'noda barcha olamlar Yaratuvchisini tan olishgan. Vaqt fazodan tashqari chiqqan, undan ajralgan holda fazoga ta'sir o'tkazadi. Fazo vaqtda, vaqt orqali vaqtning zamirida yashaydi: "Agar vaqt chiziq deb tasavvur qilinsa, bu chiziqning har bir nuqtasida abadiylik chizig'i (vertikali) bilan kesishadi. Abadiylik vaqtdan bir o'lchamga ortiq. Shuning uchun agar vaqt to'rtinchi o'lcham bo'ladigan bo'lsa, abadiylik beshinchi o'lchamdir" [4.6-7]. Abadiylik qodir Alloh izmi va huzuridagi sir-sinoatdir.

Vaqtning bir tomonlama yo'nalishi uning faqat o'tmishdan kelajakka qarab harakatlanishini ko'rsatadi, ya'ni vaqt qaytarilmaydi, aksincha, doimo ilgari intiladi. Vaqtda antinomik, ya'ni o'tmishga qarab harakat qilish mumkin emas. Vaqtning cheksizligi moddiy dunyoning yashashi va rivojlanishining boshi ham yo'q va oxiri ham bo'lmasligiga dalolat bo'lib, vaqtning sirli uning asl mohiyatini anglash va tasavvufiy-irfoniy tahlil etish zaruratini keltirib chiqaradi.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili. Tasavvufga doir manbalarda vaqt "moziy bilan istiqbol o'rtasidagi zamon" deb qaralib, vaqt masalasi "hol"dan kelib chiqqan holda tahlil etilgan. Jumladan, Shayx Najmiddin Kubro vaqtning bandaning qalbida vorid bo'ladigan ilohiy voridot va rahmoniy tajalliy vaqti, ma'naviy hol [5.215.] deb ta'rif bergan. Shayx Kolobodiy "hol"lar meros qoldirmasligi, har bir maqom uchun ilm borligi, har bir hol uchun ishorot borligi, har bir ishorot uchun vaqt borligini e'tirof etgan [6.72]. Al-Hujviriy talqinida vaqt insonni o'tmish va kelajakdan ozod qiladigan holatdir, ya'ni qalb ilohiy rishta bilan bog'langanda na o'tmish xotira qoladi, va na kelajak haqida o'ylar qoladi. Bu holat qalban Allohga bog'lanish vaqtidir [7.368.]. Abu Abdulloh Mag'ribiy eng fazilatli ish vaqtlarni maqsadga muvofiq sarflash deb bilgan [8.85]. Abu Said Xarroz qimmatbaho vaqtning bebaho narsadan boshqa narsaga sarflamaginki, inson uchun bebaho narsa unga egalik qiluvchi o'tmish va kelajak o'rtasida bo'lish holatidir [7.369] deydi. Junayd Bag'dodiy uchun tasavvuf vaqtlarni saqlashdir [6.75].

Tadqiqot metodologiyasi. Ilmiy bilishning ob'yektivlik (xolislik), tarixiylik, mantiqiylik, sistemalilik, qiyosiy tahlil, vorisiylik, germenevtika, interpretatsiya usullari tashkil etdi.

Tahlil va natijalar. Qur'onda "Darhaqiqat, Alloh barcha narsa uchun miqdor-o'lchov qilib qo'ygandir"

[9.17] deyilgan. Vaqt o'tmish (moziy) bilan kelajak (istiqbol) o'rtasidagi zamon birligi bo'lib, Allohning vaqti bilan insonning vaqti o'rtasida farq katta. Inson hisobidagi ming yil Allohning vaqti bilan bir kundir [9.47], ya'ni oyatdagi ellik ming yillik kun insonning vaqtiga ko'ra emas, Allohning vaqtiga ko'radir: "Farishtalar va Ruh Uning huzuriga miqdori ellik ming yil bo'lgan kunda ko'tariladi" [9.4]. Oyatdan anglashiladiki, inson ellik ming yil yashasa, Alloh taoloning nazdida umri bir kun bo'ladi. Agar inson yuz yil yashasa, Allohning nazdida uning umri bir yarim soniya bo'ladi. O'rtacha yuz yillik umrning uchdan biri uyqu, go'daklik, bolalik bilan o'tsa, qolgan umr Allohning nazdida yarim soniya bo'ladi.

Irfoniy bilishda vaqt konsepsiyasi bir-biri bilan o'zaro bog'liqlik, o'zaro harakatni ifodalaydi. "Vaqt" istilohi vaqt, zamon o'tishini emas, balki tilaguvchi (talab), istaganini izlovchi (murid) uchun hol vaqti yetganini anglatadi: "Tavhid ahlining vaqtlari ikkidur. Biri faqat "foqo" (muhtojlik) holida, ikkinchisi "vajd" holida. Bularning biri vasl mahalidagi vaqt, ikkinchisi firoq va hijron damidagi vaqt" [7.66.].

Vaqtga ma'naviy-ruhiy harakat va ma'rifiy faoliyat orqali "palla", "zamon", "fursat", "mahal", "chog", "kez", "mavrid", "muddat", "on", "dam" va "lahza"ning mazmuni teran anglashiladi. "Muddat" o'lchangan, belgilangan vaqtning bildirsa, "fursat" biror ish-harakat uchun belgilangan vaqtning ko'rsatadi. "Zamon" biror hodisa-voqea bilan bog'liq bo'lgan vaqtning oralig'ini belgilaydi. "Lahza", "on", "dam" vaqtning eng qisqa darajasini aks ettiradiki, bu nuqtada Haq tajalliyi, Allohning "Zohir" ismi martabasida namoyon bo'ladi.

Orif "dam" va "lahza"ning siri, ma'nosi, qudratini kashf qilish uchun "hol"ning tub mohiyatini tafakkur qiladi: inson umri o'tkinchi, inson tug'iladi, yashaydi va bu dunyoni tark etadi, har qanday inson vaqtning har bir soniyasida abadiylik chegarasida turadi.

Irfon bilimning "real" manbai bo'lishga da'vo qilgan ekan, vaqtning hozirgi bir bo'lami, agar unga ichidan nazar tashlansa, hozir "mantiqiy"deb hisoblanadigan haqiqatni qabul qila olmaydi. Shu jihatdan, Shayx Najmiddin Kubro vaqtning "nafas", "lahza" bilan uyg'un nuqtasiga urg'u bergan: "Vaqt keskir bir qilichdir. Agar keskir bo'lmaganda edi, holdan holga o'tgunningga qadar seni kutgan bo'lardi. Holbuki, "zamon" o'tkir qilichdek harakatlanadi va o'z hukmini ijro etadi. So'fiy "ibn ul-vaqt" ya'ni vaqtning o'g'li, u bilan barobar yurar, o'tmishga ham, istiqbolga ham nazar tashlamas. Chunki uning moziyga yoki mustaqbalga boqmog'i o'tmish yoki kelajakni o'ylab, ayni "on"dagi vaqtning behuda ketkazmog'i demakdir. Buning takrori esa ko'p vaqtning zoye etar. Sog'lom muroqabaning sharti ham muhofazai vaqtdir" [5.157-158]. Demak, vaqt kelajak va o'tmish ildizlarini kesib, qalbdan kecha va ertangi kun g'amini o'chiradi. Vaqtning behuda o'tkazgan inson Yaratuvchisidan butkul uziladi (bir

“on”ning bahosin o’lchamoq uchun, oltindan tarozu, olmosdan tosh oz). Orif nazarida eng fazilatli ish vaqtni maqsadga muvofiq o’tkazishdir.

Tasavvufiy-irfoniy istilohda g’afolat boy berish va mag’lubiyatdirki, dunyo uch kundan iborat: bir kun o’tib ketdi (o’tmish), yana bir kuni keladimi, yo’qmi, Alloh biladi (kelajak). Inson hozirgi kunini g’animat bilib, harakatdan to’xtamasligi lozim (bugun). Orif uchun muhimi hushyorlik g’animatdir. Fursatni boy bermaslik, ayni shu vaqt, ayni shu dam talablarini og’ishmay bajarishdirki, hol ma’rifatini anglagan orif behuda iztirobga berilmaydi, besamar ishga umrini sarflamaydi, har nafasini qadrlaydi, har nafasini uchun javobgarlikni xotiridan chiqarmaydi. Orif mana shu tutumi bilan boshqalardan farqlanadiki, orifda inson ongini poklovchi, ya’ni ong va idrokni keraksiz “yuk”dan forig’ etuvchi tuganmas quvvat (energiya) mujassamdir. Hol vaqti kelganida orif o’tmishni ham, kelajakni ham o’ylamay, o’sha lahza, o’sha dam bilan yashaydi, ya’ni hol vaqtida orif uchun o’tgan hayotining ham, kelajakdagi hayotining ham ahamiyati yo’qoladi [7.67].

Hol yetishgan vaqtni to’ldirib, jismga jon bo’lib kiruvchi ne’mat bo’lsa, vaqt holga muhtoj, ya’ni hol vaqtga jon berib, uni bezaydi. Vaqtni topgan orif “hol”ni ham topsa, mustaqim, barqaror bo’ladi.

Orifni ikki vaqtda bir holatda ko’rib bo’lmaydi. Orif o’tmishga ham, istiqbolga ham boqmaydi, uning moziy yoki kelajakka ko’z tikishi, ayni damdagi vaqtini behudaga sarf qilishi bilan barobar. Aksincha, orifning vaqti qaro zulmatdir [5.117]ki, bir lahza ham ma’rifatdan to’xtamaydi: “Biz o’z ilmlarimizni o’lmaydigan, doimo tirik zot, ya’ni Allohdan olganmiz [10.27] deb hamisha Allohga “qalb va botin bilan mutavajjih (yuzlanadi) bo’ladi” [11.63].

Vujud uchun ruh qanday ahamiyatga ega bo’lsa, vaqt uchun ham “hol” xuddi shundaydir. Vaqt mutlaq holga muhtojki, buning sababi vaqtning safosi hol bilan qoyim bo’lishi, hol vaqtga birlashgach, zamonlar vaqtga aylanishi, uning uchun zavol joiz bo’lmasligidir [7.67].

Orif o’z vaqtidagi vazifasini ado etish bilan mashg’ul bo’ladi. Shuning uchun orif “sohib ul-vaqt” (vaqt sohibi)dir. Vaqt o’sha vaqt sohibi (Alloh)ning sifatidir, har kim o’z sifati bilan orom olsa, u orif emas. Vaqt bo’shliq bo’lib, unda orif o’z mashaqqatlaridan dam oladi [6.117]. Insonning hayoti tejalgan vaqtiga qarab uzayadiki, orif o’z vaqti (holi)ning bolasidir.

Xulosa. Aynan oriflar individual “men” doirasidan yuqori ko’tarilib, muqarrar kosmik “men” darajasiga yuksalganki, E.Bertels “Navoiy va Attor” maqolasida tasavvufning bosh g’oyasi “individual “men”ning kosmik “men”ga qorishib ketishidir” deb ta’kidlagan. Hasan Basriyning “Ishni ertaga surishdan saqlan, chunki sen buguning bilan hayotsan, ertang bilan emas. Agar ertang aniq seniki bo’lsa, unda bugun qanday bo’lgan bo’lsang shunday bo’l,

aks holda (ertagacha yetib bora olmasang,) bugungi amaling uchun afsus-nadomat qilmaydigan bo’l!” degan hikmatli so’zlari asrlar osha o’z qimmatini yo’qotmagan. Umrining har “lahza”si uchun haykal qo’ygan ma’rifat ahlining vaqtga munosabati bugungi yosh avlod ta’lim-tarbiyasida muhim ahamiyatga egadirki, yoshlarni ijodga, yaratishga, lahzani bo’ysundirishga chorlash bilan birga, ibrat olsa arziydigan o’git beradi, ya’ni, ertaga bugunni qaytarib bo’lmaydi, yoshlar ixtiyoridagi hozirgi damni g’animat bilib, uni ilm-ma’rifat va kasb-hunar, axloq-odob, ezgu ishlar uchun istifoda etish bilan kelajaklari uchun zamin hozirlashadi.

Takliflar. Ma’rifat ahli vaqtlarini foydali ishlarga, go’zal axloqiy va ilmiy darajalarga yetish yo’lida sarflashda ogoh va sergak bo’lishgan. Ularning buguni kechagi kunidan, ertangi kuni bugungi kunidan a’lo va afzal bo’lgan. Shu nuqtai nazardan, ulug’ allomalar va mutafakkirlarning hayotlaridan olingan ibratli voqealar, vaqt qadri ifodalangan uslubiy tavsiya-qo’llanma, film yaratish yoshlarning vaqtining qadriga yetish va o’z vaqtidan unumli foydalanishiga zamin bo’ladi.

Inson umrining mohiyati bugungi kun, ayni lahzada qanday yashay olishi, qanday o’tkazishi orqali ochiladi: kim vaqtini zoye (bekor) ketkazsa, vaqt uning dushmaniga aylanadi. Tirik vaqt, oniy lahza o’tmishning, o’tib ketgan vaqtning yuz yiliga teng. Muhimi, o’tmish hozir, ya’ni “lahza”ga tobe, hozir o’tib ketgan, o’tmishga aylangan vaqtdan behad qimmat, shu bilan birga, hozir tizginsiz, uni boshqarib yoki to’xtatib bo’lmaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro’yxati:

1. Минковский Г. Фазо ва вақт. Spb., 1908. 4-bet.
2. Александров А.Д. О философском содержании теории относительности. – М.: 1979. 120, 133-betlar.
3. Успенский П.Д. В поисках чудесного. Санкт-Петербург. 1992. 239-bet.
4. Успенский П.Д. Новая модель Вселенной. Санкт-Петербург. 1993. 6-7-betlar.
5. Shayx Najmiddin Kubro. Tasavvufiy hayot / Tarjimon va nashrga tayyorlovchilar: I.Haqqul, A.Bek-tosh. Mas’ul muharrir: S.Sayfulloh. – T.: Movaroun-nahr, 2004. 117, 157-158, 215-betlar.
6. Shayx al-Kalobodiy. Tasavvuf sarchashmasi / Arabchadan Otaqul Mavlonoqul o’g’li va Mavluda Otaqul qizi tarjimasini. – T.: G’afur G’ulom nomidagi adabiyot va san’at nashriyoti, 2002. 72, 75, 117-betlar.
7. Ali ibn Usman al-Djullabi al-Xudjviri. Raskritiye skritogo za zavesoy dlya svedushix v taynax serdets. (Kashf al-maxjub li arbab al-kulub) / Per. s angliyskogo A.Orlova. Izdaniye pervoye. – M.: Yedinstvo, 2004. 66, 67, 368, 369-betlar.

8. Imom Abu Abdurahmon as-Sullami. *Tabaqoti sufiyya / Tarjima, nashrga tayyorlovchi va muqad. mual. M.Nuriddinov. – T.: Fan, 2004. 85-bet.*

9. Qur'oni Karim ma'nolarining tarjima va tafsiri / *Tarjima va tafsir muallifi A.Mansur. Mas'ul muharrir: Z.Husniddinov. Tarjima va izohlar muallifi Abdulaziz Mansur. – T.: Toshkent islom universiteti nashriyoti, 2004. Taloq surasi, 17-oyat, Haj surasi, 47-oyat, Maorij surasi, 4-oyat.*

10. Xoja Ubaydulloh Ahror. *Tabarruk risolalar / Nashrga tayyorlovchi, tarjimon, so'z boshi va izoh mualliflari: Mahmud Hasaniy, Bahriddin Umrzoq, Hamidulloh Amin. Mas'ul muharrir: Bahrom Abduhalimov. – T.: Adolat, 2004. 27-bet.*

11. Jaloliddin Rumiy. *Ma'naviy masnaviy. Kulliyot. Birinchi jild. Birinchi kitob (Tarjima sharhi bilan) / Tarjimon Asqar Mahkam. Sharh mualliflari Obiddin Poshsho, Karim Zamoniyy, Asqar Mahkam. Mas'ul muharrir: T.Mahmudov. – T.: Sharq, 1999. 63-bet.*

MA'NOLAR MAHZANI

“QUTADG‘U BILIG” HIKMATLARI

To'g'rilik shunday bir boylikdirki, unuing turgan-bitgani xayr va nafdir, bu nafi tufayli odamning halovati mangu bo'ladi.

To'g'ri odamning kunlari halovatda bo'ladi, hayot kunlari halovatlilarning baxt-qutlari mangu bo'ladi.

Ko'ngil va tilni to'g'ri, yo'riq qilmishlarni rost tutib yurganga dunyo – davlat va qut-saodat o'zi yuz urib keladi.

To'g'ri bo'lsang hayoting saodatli bo'ladi va baxt bilan salomat kun kechirasan.

Marhamatli, hushyor va ziyrak bo'lish darkor, odam ziyraklik bilan minglab ishlarga tadbir topadi.

Zakovatli, aql-idrokli, zehnli, did-farosatli bo'lish, andisha oriyatsiz kishidan uzoq turish, undan mutlaqo yuz o'girish kerak.

Uyat-andisha yaramas ishlarning oldini oladi, fe'l-xulqi yaramas odamni uyat-andisha to'g'rilaydi.

Yusuf Xos HOJIB

